

Rudolf Steiner

Stuttgart 12. augusta 1908

Súvislosť človeka s rôznymi svetovými telesami. Závislosť tvorby planét od bytostí na nich sa vyvíjajúcich. Vzostup Slnka na stálicu a materiálne podmienky života na Zemi ako náklad individuálneho vývoja ľudí. Vyrovňavacie pôsobenie Krista ako duchovnej slnečnej sily na Zemi. Vtelenie múdrosti, ako harmonizácia, na starom Mesiaci. Prekonanie skupinovej duševnosti a vývoj lásky stále vyšším spôsobom ako poslanie zemského bytia. Kristov princíp ako podnet k znovuzjednoteniu Zeme so Slnkom. Ezoterický význam kríža. Človek ako zemská, slnečná a vesmírna bytosť. Vyššie stupne vedomia.

Aby sme presne porozumeli tomu, čo nás v nasledujúcich prednáškach čaká ako náš hlavný cieľ, nazrieme i dnes do veľkého vesmíru a potom opäť zhlíadneme dolu na užší okruh nášho bezprostredného pozemského bytia. Takto si budeme vedieť urobiť presnú predstavu o tom, čo vlastne máme v duchovnovedeckom, či ezoternom zmysle rozumieť pod tými tromi pojmami, ktoré sme si postavili vedľa seba ako svet, Zem a človeka. Pretože z tých rôznych vecí, ktoré sa už v týchto prednáškach vyskytli, ste už mohli vyrozumieť, že v duchovnovedeckom zmysle vôbec nemožno hovoriť o svete ako o čisto hmotnom obsahu. Videli sme, že rôzne svetové bytia - a najradšej by sme vôbec nehovorili o svetových telesách, s ktorými sa stretávame ako s rôznymi vteleniami našej Zeme - Saturn, Slnko a Mesiak, ale napokon i to, čo označujeme ako protiklad medzi Zemou ako planétou a Slnkom ako stálicou, že to všetko je niečo iné než iba hmota. Každé takéto svetové bytie je, ako sme videli, pôsobiskom množstva duchovných bytostí. To znamená, že v

podstate je hmotne uspôsobené iba tak, ako to tieto bytosti, ktoré ho obývajú, potrebujú. Potom sme videli, že Slnko sa od Zeme oddelilo preto, lebo muselo byť pôsobiskom pre určité vznešené bytosti, ktoré ku svojmu vývoju potrebovali iba jemnejšie látky, zatiaľ čo ostatné si musel ponechať človek na Zemi. A keby sme skúmali celý šíry vesmír, všade by sme zistili, že nemôžeme vyslieďiť nič, čo je iba hmotné, že všetko je spojené s niečím duchovným. Videli sme ďalej, akou mierou sú s duchovným bytím spojené rozličné bytosti Zeme. Kamene, minerály našej Zeme majú svoje ja v okruhu nášho sveta, vo vesmíre; rastliny majú svoje ja umiestnené v strede našej planéty. Potom sme videli, že rastliny majú i astrálne bytie, ktoré ich zvonku takpovediac obvíja a spôsobuje ukončenie kvetu. Takto sme zistili, že všetko je preduchovené, a tým sa nám pojem či predstava svetového telesa rozširuje. Vzhliadame k nejakému svetovému telesu a vieme, že je len výrazom duchovných bytostí, ktoré sú s ním hmotne späté. Človek skutočne môže o takýchto telesách, rozprestierajúcich sa vonku v priestore, získať určité poznanie vývojom schopností, ktoré sa v ňom sa nachádzajú a driemajú. A my si dnes v našich dušiach uvedieme človeka do vzťahu s rôznymi svetovými telesami.

Na našej Zemi sme obklopení minerálmi, rastlinami, zvieratami a inými ľuďmi. Vieme ale, že popri tom sa o záležitosti našej Zeme starajú i vyššie bytosti; bytosti, ktoré sme v kresťanskom zmysle označili ako anjelov, archanjelov a prasily. Vieme aj, že so Zemou súvisia i ešte vyššie bytosti, i keď svoje sily posielajú zo Slnka alebo z Mesiaca. Dnes k tomu pripojíme ešte niečo iné. Môžeme si najskôr v duši postaviť otázku: Do akej miery sa dá nejaká planéta našej slnečnej sústavy, vzhľadom na svoju podstatu, porovnať s inou? A pre zjednodušenie sa na to pozrime pri tých bytostiach, ktoré takrečeno viditeľne stretávame v terajšom ľudskom cykle. Pýtame sa: V akom vzťahu sú bytosti, ktoré nás obklopujú ako minerály, rastliny, zvieratá a ľudia, voči iným svetovým bytiam?

Je samozrejmé, že sa týmito otázkami budeme zaoberať z

duchovno- vedeckého hľadiska, ktoré vyplýva z vývoja tých síl, ktoré sú otvorené jasnovidnému vedomiu a o ktorých vývoji ešte budeme hovoriť. Budeme sa teda zaoberať tým, čo môže viesť jasnovidné vedomie. Tu sa najskôr pýtame: existujú pre jasnovidné vedomie aj na iných planétach takí ľudia, akí sa vyvíjajú na našej Zemi? - A tu jasnovidné vedomie odpovedá: takí ľudia ako na Zemi, v presne takých istých podobách, sa na iných planétach nenachádzajú. A tým sa nám potvrdzuje, že každá planéta, každé nebeské teleso má svoju zvláštnu úlohu, svoje zvláštne poslanie. Vo vesmíre sa nič neopakuje, iné javiská majú i iné poslania. Táto naša Zem vznikla z troch predchádzajúcich vtelení. Viete, že ten stupeň ľudského bytia, ktorý teraz prežívame, človečenstvo, už pravda určité bytosti prežili, napríklad anjeli na Mesiaci. Iné bytosti, duchovia ohňa, prežili tento stav na Slnku. A ďalšie, duchovia osobnosti, na Saturne. Tu by mohlo ľahko dôjsť k omylu, v tom prípade predsa existovali ľudia i na predchádzajúcich planétach. - Musíte však mať na zreteli, že na Mesiaci neboli žiadne pevné horniny a minerály, a že preto bytosti, ktoré tam prežívali svoj stupeň ľudstva, ho prežili v úplne iných podmienkach. Hovoríme síce o stupni ľudstva, ale vieme, že toto ľudstvo bolo prežívané v úplne iných podmienkach. V odlišných podmienkach napríklad prežili svoje človečenstvo i duchovia ohňa na starom Slnku, pretože Slnko pozostávalo len zo vzduchu a plynu. Takéto ľudské bytie mohli prirodzene prežívať len tie bytosti, ktoré nepotrebovali telo ako je naše, teda s pevnými látkami, svalstvom atď. Ani v bytí na Zemi sa nič neopakuje, a každý jednotlivý bod má vo veľkom hospodárstve kozmického bytia svoje zvláštne poslanie.

Pozrime sa teraz na bytie našej Zeme. Ezoterným pozorovaním ju vidíme ako teleso, ktoré obýva človek; na ktorom sa človek vyvíja. Tento jeho vývoj je umožnený len tým, že Slnko a Mesiac sa od Zeme oddelili, a že jeho sily sa medzi Slnkom a Mesiacom udržujú v rovnováhe. Vtedy, keď bola Zem ešte, ak tak smieme povedať, sama Slnkom, prežívala svoj vývoj tak, že Slnko

s ňou bolo zjednotené. Slnko samo bolo teda ešte na stupni planetárneho bytia a bolo obývané duchmi ohňa. Ale postupným vývojom nastala možnosť, aby časť toho, čo bolo vtelené ako Zem, vystúpilo k vyššiemu bytiu, na úkor toho, čo vystúpilo zo Zeme ako zemský Mesiac. Tak vidíme, že vo veľkom vesmíre vývoj postupuje tak, že keď sa oddeľuje niečo, čo istý čas súvisí s niečím iným, a stúpa to potom do vyšších oblastí, tak to niečo iné klesá zase do oblastí nižších. Aby sa určité vyššie bytosti mohli vyvinúť dosť vysoko, muselo sa Slnko samo osebe stať takým telesom, že mohlo byť pôsobiskom vyšších bytostí. Možno povedať, že Slnko sa takpovediac povznieslo; vystúpilo z planetárneho bytia k bytiu stálice. Takou svetovou bytosťou, ako je naše Slnko, sa vôbec musíme zaoberať tak, že sa vyvinula, že sa pozdvihla z planéty. Ezoterne preto vidíme v Slnku pozdvihnutú planétu. Ale včera sme poukázali na to, že potom, keď sa všetko zjednotilo a Slnko sa v určitom okamihu znovu oddelilo, i vo vnútri nášho užšieho zemského bytia žil človek na Zemi po istý dlhý čas bez duchovných slnečných síl, a že príchodom Krista sa v našej Zemi ukotvila duchovná slnečná sila. A keď sa už Kristus vtelil do našej Zeme, tak sa človek prijatím Kristovho impulzu stáva stále zrelším a zrelším; hmotná podoba, ktorú nejaká planéta prijíma, závisí od toho, aké bytosti sa na tejto planéte vyvíjajú. Práve tak, ako sa Slnko stalo takým, akým je, tým, že si vzalo najjemnejšie látky, pretože ich potrebovali jeho bytosti, tak to urobí i Zem. A tak sa premenia i látky Zeme, aby sa stali primeranými tomu, čo sa v ďalekej budúcnosti stane z človeka a z bytostí Zeme, ktoré človek ťahá so sebou. Pretože človek, keď sa raz stane mocným, potiahne za sebou i iné zemské bytosti. Čo sa potom stane? Človek, ak sa bude stále viac prenikať Kristovým princípom, ak bude stále viac prijímať vznešené slnečné sily, ktoré zostúpili s Kristom na Zem, sa potom sám bude stále viac podobať Kristovi. Potom sám prežiar celú Zem Kristovým princípom.

Čo to je, tento Kristov princíp? Objasnime si to v tej miere, ako

to potrebujeme. Musíme k tomu vedieť, aké je poslanie nášho zemského bytia, tak že toto poslanie budeme môcť nejakým slovom, označiť. Čo je teda poslaním nášho zemského bytia? Čo bolo napríklad poslaním Mesiaca, predchodcu Zeme? Ak necháme náš duchovný pohľad spätne zablúdiť na náš starý Mesiac, potom nájdeme na počiatku jeho bytia v bytostiach, ktoré sú predchodcami našich pozemských bytostí, niečo veľmi pozoruhodného. Tieto bytosti majú toho veľa, ale predsa im na počiatku mesačného vývoja niečo ešte celkom chýba. Chýba im to, čo dnes v pozemskom bytí vidíme všade vokol nás. Sily Mesiaca, predchodcu našej Zeme, pôsobili navzájom bez múdrosti. Na počiatku mesačného bytia je všetko ešte také, že nikde nie je možné vnímať múdre harmonické spolupôsobenie. Keď jasnovidné pozorujeme vznik starého Mesiaca, tak vidíme, že bytostiam, ktoré žili na Mesiaci, vnášali do tiel múdrosť z kozmu bytosti, ktoré pôsobili v okruhu Mesiaca. Preto nazývame starý Mesiac planétou múdrosti. Takže keď končilo mesačné bytie, bola už múdrosť vo všetkých veciach. A keď potom mesačné bytie prešlo medzistavom, akoby svetovým spánkom, a keď znovu vystúpilo ako bytie zemské, keď bytosti znovu vyšli z pralaje, priniesli si so sebou i múdrosť, ktorú si osvojili na Mesiaci. A následkom toho je múdrosť vo vnútri všetkých bytostí Zeme; múdrosť je vštepená do základu všetkých vecí. Pozorujme bytosti vokol nás, ktoré sú výsledkom mesačného vývoja a majú ešte ďalšie poslanie a všade nachádzame múdrosť. Pozorujte, čo len chcete. Vezmite si napríklad nejaký kvet rastliny. Čím presnejšie ho pozorujete, tým podivuhodnejším sa vám bude javiť, ako sú jeho jednotlivé časti usporiadané v zmysle vyššej múdrosti. Vezmite si kus hornej časti ľudskej stehennej kosti. Uvidíte, že je usporiadaná vyššou múdrosťou ako nejaká nosníková konštrukcia, takže môže uniesť hornú časť tela. Ani dnes ešte nie je žiadne technické umenie schopné vznešenú múdrosť tejto konštrukcie, napríklad pri stavbe mostu, napodobniť. Podobne vidíme múdrosť v základoch všetkých ostatných ľudských orgánov i v celom svete,

ktorý nás obklopuje. Človek mal na Zemi túto múdrosť prijať až vo svojom vnútri; mohli by sme povedať, ako fušer, babrák. Mikrokozmičká múdrosť je niečo, čo sa tu človek učí až od vecí. Ale v základe vecí a v základe všetkého toho v človeku, na čom človek svojím vnútrom nemá podiel, tam už je múdrosť vytvorená. Keď sa človek pozerá na svoje dejiny, často chváli ľudskú múdrosť. Ako sa to nádherne vyníma, keď sa v škole učíme, že človek v určitom čase urobil ten či onen vynález alebo objav. Ako sa nám napríklad vštepovalo, že v novších časoch ľudia objavili umenie vyrábať papier: to dokázala ľudská inteligencia. No a osy to dokázali už dávno, oveľa skôr než človek. Pravdaže, nie jednotlivá osa, ale osia skupinová duša. Táto vytvára osie hniezdo z toho, čo je presne tá istá látka, ako náš papier! Tieto skupinové duše sú už dávno tak ďaleko, kam sa ľudská múdrosť ešte len pomaly dostane. Aj táto múdrosť, ktorá sa nachádza v základoch všetkých bytostí našej Zeme, musela byť vštepovaná iba postupne a uvidíme, ako sa táto múdrosť v priebehu mesačného bytia vštepovala, ako tu bojovala s nemúdrosťou a ako potom starý Mesiac odovzdal Zemi bytostný zárodok, v ktorom bola múdrosť vštepovaná.

Čo má byť v rovnakom zmysle vštepene bytostiam na našej Zemi? Tak, ako bola na našom predchodcovi, na Mesiaci, vštepovaná múdrosť, tak má byť na našej planéte vštepovaná láska. Naša planéta je planétou lásky. Preto vývoj začal takpovediac kvapnutím lásky v jej najnižšej forme. To všetko sa objavilo v dobe Lemurie, keď ľudské ja prijalo formu. Tu začal oddelením pohlaví vývoj lásky v jej najnižšej forme. A celý ďalší vývoj spočíva v silnejúcom zušľacht'ovaní tohto princípu lásky, až k jeho preduchovneniu. A práve tak, ako bola bytostiam na Mesiaci po kvapkách vštepovaná múdrosť, tak bude, keď naša Zem raz dospeje ku svojmu cieľu, v základe všetkých bytostí láska.

A teraz nasmerujte krátko pohľad na nasledujúce planetárne bytie, ktoré vystrieda našu Zem, na planétu Jupiter. Keď sa tu znovu objavia bytosti, ktoré ho budú obývať, potom budú na bytosti

vo svojom okolí hľadieť svojimi vlastnými duchovnými silami. A ako my intelektom obdivujeme v kameni, v rastline, vo zvierati, vo všetkých bytostiach múdrosť, ktorá vládne vo všetkom, ako múdrosť nasávame, aby sme ju rovnako mohli mať aj my, tak to bude aj pri bytostiach Jupitera. Svoje sily nasmerujú na bytosti vôkol seba a v ústrety im bude voňať láska, ktorá im bola vštepená počas zemského vývoja. Ako keď skúmame nejakú bytosť a nadchýna nás múdrosť, tak sa budú jupiterské bytosti nadchýnať prúdmi lásky, vychádzajúcimi z bytostí. Táto láska, ktorá sa má vyvinúť na Zemi, sa môže rozvinúť iba tým, že ľudské ja vstupujú na Zemi do vzájomných vzťahov tak, ako sme to videli. Vývoj mohol začať iba tým, že bytostí boli povytŕhované zo svojej skupinovej duševnosti a vystúpili navzájom bytosť voči bytosti. Iba tak sa mohla rozvíjať skutočná láska. Tam, kde sú ja navzájom spojené v skupinovej duši, tam niet pravej lásky. Bytosť od bytosti musí byť oddelená a láska musí byť poskytovaná ako slobodný dar. Až rozčlenením na také bytosti, aké vystupujú v ľudskej ríši, kde sa ja stavia do cesty inému ja ako samostatná jednotlivosť, sa mohla stať láska slobodným darom. Tak sa musel na Zemi objaviť stále viac silnejúci individualizmus i zblížovanie sa jednotlivých bytostí. Predstavme si také jednotlivé bytosti, ktoré sú navzájom späté v skupinovej duši. Skupinová duša riadi, ako sa majú správať. Môže niekto povedať, že srdce miluje žalúdok? Nie, srdce je so žalúdkom spojené vnútornou bytosťou, ktorá ich udržuje v súvislosti. Tak sú i skupiny zvierat navzájom pospájané v skupinovej duševnosti a to, čo majú robiť, je im nariadené múdrou skupinovou dušou. Až keď sa prekoná táto skupinovosť, až keď vystúpi jednotlivé ja voči jednotlivému ja, môže sympatia poskytnúť lásku ako slobodný dar jednej bytosti druhej.

K tomuto poslaniu mohol byť človek pripravovaný iba postupne. Preto vidíme, ako musí človek, skôr než sa úplne osamostatní, prežiť určitú prípravu na túto lásku. Kým ešte celkom nemá svoje vlastné ja, vidíme, že ho vedúce bytosti včleňujú do pokrvných skupín, kde sa má navzájom rado to, čo je pokrvne spriaznené. To

je veľké prípravné obdobie ľudstva. Naznačili sme už, ako láska ešte nie je slobodným darom, ale je vedená zvyškom múdrosti. Videli sme, ako tu vplývajú duchovia lu- ciferských bytostí, ktoré oproti spolupôsobeniu ľudí v kmeňoch a národoch silou krvi stavajú svoju mocnú oslobodzujúcu silu. Všetko, čo pôsobí k osamostatneniu človeka, pôsobí cez luciferských duchov. A tak človek dozrieva, aby postupne prijal najvyššiu silu lásky, Kristov princíp; ten princíp, ktorého podstatu možno vyjadriť slovami: Kto neopustí otca, matku, syna, dcéru, kto nevezme na seba svoj kríž a nenasleduje ma, ten ma nie je hoden¹⁶. - Toto sa nesmie chápať triviálnym spôsobom, ale tak, že stará pokrvná príbuznosť má vytvoriť nové formy spolupatričnosti, ktoré bez ohľadu na hmotné predpoklady idú od duše k duši, od človeka k človeku. Že človek miluje človeka, k tomu dal impulz Kristov princíp. A tak tým, že sa bude ľudstvo prenikať Kristom, bude sa stále viac preduchovňovať v láske. Láska sa bude stávať stále duševnej- šou a duchovnejšou, a tým človek strhne zo sebou i nižšie bytosti Zeme a pretvorí tým celú Zem. Vo veľmi vzdialenej budúcnosti pretvorí všetku zemskú hmotu a urobí toto zemské teleso opäť zrelým k zjednoteniu so Slnkom. Tak dal Kristus, ako duchovné Slnko, impulz k tomu, aby sa raz Zem a Slnko opäť spojili v jedno teleso.

Tak vidíme priebeh svetového vývoja: ako sa Slnko najprv oddeľuje od Zeme telesne, ako je potom zoslaný mocný impulz Kristovho princípu a ako sa tým dáva podnet k znovuzjednoteniu Zeme a Slnka, aby mohli vystúpiť na vyššie stupne bytia. A spoznali sme, že naša Zem môže skrývať len takýchto ľudí s takýmto poslaním. Keď teda pozeráme na ľudskú ríšu a chceme spoznať pozemského človeka, tak ho môžeme nájsť iba na Zemi, pretože tu sa utvorili podmienky pre takých ľudí, akí tu dnes sú.

Teraz sa ale spýtajme: Ako je to s ostatnými ríšami? Pozorujme najskôr ríšu rastlín. Keď sa jasnovidný pohľad pátravo rozhliada po našom svete a po iných, k slnečnej sústave patriacich planétach, tak na všetkých planétach, ktoré patria k nášmu Slnku, nachádzame rastlinnú ríšu celkom v zmysle našej rastlinnej ríše.

Takže v našej rastlinnej ríši máme niečo, čo má takrečeno sústavové bytie, čo patrí našej sústave. Našu slnečnú sústavu vidíme teda obývanú rastlinnými bytosťami, a keby sme tieto veci hodnotili ezoterne, tak by sme videli každú planétu obývanú i svojím

vlastným druhom ľudských bytostí. Avšak veľmi skoro môžete zbadat' úzku príbuznosť medzi rastlinou a Slnkom, a potom môžete i veriť, že rastlinné bytie je úzko zviazané so slnečným bytím. Keď je to ale tak, potom musí byť úzko zviazané i so všetkými planétami, ktoré k tejto slnečnej sústave patria. Ak sa zatúlame pohľadom späť do toho stavu, kedy bola Zem ešte slnečnou planétou, tak vieme, že vtedy človek pozostával z fyzického a éterického tela, bol teda na stupni rastlinného bytia. Človek mal vtedy hodnotu rastliny, bol takpovediac v postavení, v ktorom je dnes rastlina. Naš rastlinný svet vôkol nás tvoria bytosti, ktoré pozostávajú z fyzického a éterického tela. Tieto bytosti stretávame tak, že môžeme povedať, že zostali verné Slnku; i dnes nám ešte svoj vzťah k Slnku jasne ukazujú. Pozorujme takúto rastlinnú bytosť v zmysle rozikruciánskej múdrosti. Vidíme, že rastlina tkvie koreňom v pôde. To je orgán, ktorý ju vedie ku stredu Zeme, teda k jej ja. A jej oplodňovacie orgány ju vedú k Slnku. Tu prijíma cudný slnečný lúč. Predstavme si teraz človeka. Nie je ťažké si ho predstaviť ako obrátenú rastlinu. Ak si predstavíte rastlinu v presne opačnej polohe, tak máte človeka. Oplodňovacie orgány má obrátené k Zemi a koreň vo vesmírnom priestore. Zviera stojí uprostred medzi tým. Preto sa v duchovnom zmysle hovorí, že keď duševnosť sveta prechádzala rôznymi ríšami, prechádzala rastlinným, zvieracím a ľudským bytím. *Platón* to vyjadruje veľkolepým spôsobom: Svetová duša je ukrižovaná na kríži svetového tela¹⁷.

Rastlinné bytie človek prežil obrátený do stredu Zeme. Zvieracej chrbtici zodpovedá smer vodorovný a človek je voči rastline úplne otočený. Tak vzniká kríž. Svetová duša je ukrižovaná, to je najhlbší ezoterný význam kríža. Tak máme v rastline pred sebou bytosť, ktorá túži po Slnku, ktorá zostala určitou mierou so Slnkom spojená, a preto má opačný smer než človek. Zvieracie formy sú na rôznych formách planetárneho bytia sčasti rovnaké, sčasti rozličné. Aj tu stojí zviera uprostred medzi človekom a rastlinou.

Keď teraz pristúpime k minerálnej ríši, tak zistíme, že vo forme kryštálov máme niečo, čo nás vedie mimo našu slnečnú sústavu, do vesmíru. Vo formotvorných silách minerálnej ríše môžeme nájsť sily, ktoré siahajú ďaleko mimo našu slnečnú sústavu. Keď nasmerujeme náš pohľad na útvary minerálnej ríše, hlavne na tie útvary, ktoré sú dovedené až k priehľadnosti, potom sme vedení tak, že môžeme získať tušenie o tom, čo sa deje ďaleko vo svete, mimo našej slnečnej sústavy. To najabstraktnejšie, to, čo má najmenej určité bytie, to, čo je teraz základom nášho bytia, minerálny svet, má bytie univerzálne, a čím stoja bytosti vyššie, tým viac sú prispôsobené našej slnečnej a zemskej sústave.

Teraz si ale tú istú otázku položme vo vzťahu k človeku! Ak by

bol človek prispôsobený iba tým silám, ktoré vládnu na Zemi, potom by bol odsúdený iba k pozemskej existencii, mohol by žiť iba na Zemi. Nikdy by sa nemohol stať občanom vesmíru, vôbec by nemohol hovoriť o ničom, čo presahuje Zem. I keď teda je vo svojej vonkajšej postave prispôsobený pozemským pomerom, predsa má svojimi vyššími silami podiel na vyšších bytostiach, súvisiacich s našou Zemou. Čo človeka na Zemi obmedzuje, to sa vzťahuje len k jeho telesnosti. Čo je v ňom vložené ako duchovné sily, to ho vedie opäť von zo Zeme. Aj tu je potrebné rozlišovať medzi rozličnými silami. Zostaňme najskôr, aby sme si rozumeli, pri silách, ktoré môžeme ľahko zaradiť. Je to najskôr tá sila, ktorú sme naším duchovným zrakom takpovediac videli, keď vznikala v predatlantskej dobe. Videli sme, že človek mal obrazné vedomie a že až v priebehu zemskeho bytia mohol uchopiť vonkajšie predmety predmetným vedomím. A toto predmetné vedomie, ktoré nám dnes sprostredkováva svet zmyslov tak, že očami vidíme farby, že počujeme tóny, že čucháme, chutnáme, to sa, ako sme videli, rozčlenilo až z tepelnej vnímavosti, z toho orgánu, ktorý bol akoby lampou, z epifýzy. A toto predmetné vedomie je čisto pozemské. Takéto zmyslové vnímanie má svoj domov iba na Zemi. Môže sa to zdať divným. Všetky naše pocity, to, ako človek vidí farby rozprestreté po vedách, ako počuje znieť tóny, všetko to má len pozemské bytie a keby ste pozorovali bytosti iných planét, videli by ste, že sa s nimi nemôžete bezprostredne dorozumieť. Keby ste týmto bytostiam hovorili niečo o červenej farbe, nevedeli by o tom nič. Na svojich planétach vnímajú predmety a bytosti inak. To, čo nazývame zmyslovým vnímaním, slúži len pre našu špecifickú planétu.

Videli sme aj, ako zmyslové vnímanie skôr, než sa rozčlenilo, bolo úzko späté s oplodnením. Práve tak, ako je pozemskou forma nášho zmyslového vnímania, je pozemskou i tá forma oplodnenia, aká dnes existuje v ľudskej ríši. Je tu nato, aby vytvorila prvý predpoklad k zemskému poslaniu, k láske. Pretože na našej Zemi sa vyvíja láska. Tak máme teda v človeku ohľadom jeho

vonkajších schopností niečo, čo platí iba pre Zem.

Teraz poďme k inej sile. Pozorujte nejaký zmyslový predmet. Keď naň nasmerujete zrak, viete, že ste s týmto predmetom vo vzájomnom vzťahu. Pôsobí na vás. Teraz sa otočte a uchovajte si predstavu tohoto predmetu v myslí. Predmet je preč, ale obraz vám zostáva. Keby človek nemal schopnosť uchovať si takého obrazu, bol by úplne inou bytosťou. Pretože tieto obrazy by sa stratili, len čo by od nich odvrátil pohľad. Nemali by ste ani schopnosť spájať vlastnosti iných bytostí so svojou vlastnou bytosťou. To, čo dnešnému človeku umožňuje udržať si tento obraz, i keď je predmet už preč, schopnosť znovu si veci predstaviť, túto schopnosť vedomia mal človek už na starom Mesiaci, pretože je to tá istá schopnosť, ktorá mu vtedy umožňovala vidieť vonkajší svet v obraze. Vonkajšie predmety vtedy nemohol vidieť tak ako dnes, ale keby sa blížil k nejakému predmetu, bo' by v ňom vystúpil astrálny obraz podobný živému snovému obrazu, ktorý by ale bol s týmto predmetom v určitom vzťahu. Človek nemal predmetné ale obrazné vedomie. Dnes sa človek dostáva s predmetmi do vzájomného vzťahu, obraz rozšíril na predmety. Spomienkový obraz je posledným zvyškom, pozostalým z tejto schopnosti. Preto je ale aj spomienkový obraz niečím, čo má už širšiu platnosť, než len pozorovanie vonkajších predmetov. Keď pozorujete viaceré rovnaké predmety, tak si z nich tvoríte jeden spoločný pojem. Je veľa kúskov kriedy, ale všetky zhrňujeme pod spoločný pojem kriedy. Tak vystupuje človek ku všeobecným pojmom, pre ktoré neexistujú žiadne vonkajšie bytosti. Vnútorne môže so svojimi predstavami pracovať, a keby ste s touto vnútornou prácou, s týmito predstavami bez vzťahu k predmetom vstúpili do vzťahu s bytosťami mimo nášho planetárneho bytia, potom by ste sa už mohli ľahšie dorozumieť. Obrazné vedomie, ktoré mal človek skôr, než mohol vnímať vonkajšie predmety, ktoré bolo šero-jasnovidné, ako aj imaginatívne vedomie, ktoré sa neskôr raz vyvinie, obe sú už obsiahlejšie. Ak si človek ezoterným vývojom osvojí obrazné vedomie tak, aby nebol odkázaný na

vnímanie vonkajších predmetov, ale videl napríklad vyžarovať auru človeka, videl okolo seba duševno a duchovno v obrazoch; keď mu v obrazných symboloch vystúpi pred zrakom to, čo vo svete žije, potom týmto vedomím vystúpil ku schopnosti spojiť sa s bytosťami obývajúcimi planetárny svet.

Ďalej je tu ešte vyšší stupeň vedomia. Tlmeným spôsobom ho mal človek počas slnečnej doby a tlmeným spôsobom ho má ešte i dnes, keď spí. Je to vedomie bezsenného spánku. Keď človek spí, nie je bez vedomia a ani rastlina nie je bez vedomia. Rastlina má i vo dne práve také vedomie, ako človek počas spánku. A je to iba nižší stupeň tohoto vedomia. Veci unikajú jeho pozornosti, nedokáže si ich uvedomiť. Ale tým, že v sebe rozvinie určité sily, môže sa povzniesť ku schopnosti vnímať to, čo je vôkol neho počas stavu bezsenného spánku. To je vyšší stav vedomia než obrazné vedomie, je to vedomie, ktoré má i rastlina, ale vo forme spánku. Ak vystúpite na stupeň rastliny, ale tak, že ho preniknete svojím ja v jasnom dennom vedomí, potom ste dosiahli v okultnom vývoji stupeň inšpirácie, inšpirovaného vedomia. Toto inšpirované vedomie nepôsobí len obrazne. Keď to, čo prúdi z vecí, vchádza do inej bytosti, tak sa toto vedomie nedá prirovnať k obraznému vedomiu, je to tónové vedomie, vedomie znejúce. Človek tu vstupuje do duchovného sveta tónov. Je to také vedomie, o ktorom už Pytagoras hovorí ako o harmónii sfér. Celý svet znie svojou podstatou navonok a keď človek večer zaspáva, keď vychádza so svojím astrálnym telom a s ja zo svojho fyzického a éterického tela, potom týmto astrálnym telom prenikajú harmónie a melódie svetovej hudby. Potom je vložený do svojho vlastného duchovného bytia a z hudby sfér nadobúda schopnosť nahradiť spotrebované sily. Y noci sa človek vnára do hudby sfér a tým, že je preznívaný tónmi, cíti sa ráno nanovo posilnený a mocnejší. A keď toto človek privedie do vedomia, potom je na stupni inšpirácie, potom je schopný vnímať všetko, čo je vnútri slnečnej sústavy. Zatiaľ čo človek svojimi zvyčajnými predstavami vníma len veci

Zeme a s imagináciou sa stane schopným vstúpiť do vzájomného vzťahu s bytosťami jednotlivých planét, tak do vzťahu so slnečnou sústavou vstúpi, keď prenikne k inšpirácii. To sa v určitých kruhoch vždy vedelo. *Goethe*, ktorý bol nevedomým zasvätencom, to vedel. Preto nechal vo Faustovi v prológu, ktorý sa odohráva v duchovnom svete, v nebi anjelov hovoriť:

Die Sonne tónt nach alter
Weise In Brudersphären
Wettgesang.

Znie Slnko podľa starej piesne v
súzvučných zboroch bratských
sfér.¹⁸

Tu vidíme, ako mu je známe, že všetko to, čo je tajomstvom slnečnej sústavy, sa vyjadruje v tónoch, a že ten, kto sa povzniesol k inšpirácii, tieto tajomstvá slnečnej sústavy spoznáva. Že sa Goethe nie náhodou takto vyjadruje, to vidíme na tom, že pri tom zostáva. Pretože tam, kde Goethe v druhom dieli vedie Fausta do duchovného sveta, vyslovuje to isté ešte raz:

Tönend wird fur Geistes-
Ohren Schon der neue Tag
geboren.

V tónoch znie pre duchov
chóry úsvit dňa, čo sa, hľa,
zorí.¹⁹

Geistes-Ohren - duchovný sluch - je sluch jasnovidca, ktorý vníma harmóniu sfér slnečnej sústavy. A keby ste mohli vnímať tieto slnečné sily, ktoré prúdia k telám rastlín, keď tieto telá s

koreňmi a listami vyrastajú zo Zeme a v hornej časti sa ukončujú v kvetoch, kde ich omýva astrálne telo a do ktorých pôsobia duchovné sily Slnka; ak by ste mohli duchovne vnímať tieto sily, ktoré tajomne prechádzajú kvetmi, vnímali by ste ich ako hudbu duchovných sfér, ktorú, pravdaže, môže počuť iba duchovný sluch. Duchovné tóny tajuplne vchádzajú do rastlinných kvetov. To je tajomstvom rastlinného bytia, že máme v každom jednotlivom kvete výraz pre tóny, ktoré formujú tieto kvety a dávajú plodu jeho charakter. Rastlina zachytáva tieto slnečné tóny a oni v nej pôsobia ako duch. Možno viete, ako sa dá prostredníctvom tónu vytvoriť forma v hmotnom svete. Spomeňte si na pokus Chladného so zvukovými obrazcami²⁰, ako sa tu pôsobením tónu usporiada do určitých tvarov prach na platni. V týchto tvaroch nájdete výraz pre tón, ktorý ich vytvoril. A ako sa v tomto prachu takpovediac zachytáva fyzický tón, tak sa duchovný tón Slnka zachytáva a nasáva kvetom a plodom. Tajuplne ukrytý je v semene, a keď zo semena vyrastá rastlina, potom to je zachytený a nasatý slnečný tón, ktorý vykúzl'uje formu tejto rastliny. Jasnovidné vedomie pozerá na rastlinný svet okolo seba a v kvetoch, ktoré tvoria koberec povrchu našej Zeme, vidí všade odraz slnečných tónov. A je pravda, čo povedal Goethe: „Znie Slnko podľa starej piesne“, ale i to je pravda, že tieto slnečné tóny prúdia nadol, sú nasávané rastlinami a znovu sa zjavujú, keď zo semena vznikne nová rastlina. Pretože v rastlinných formách vyznievajú slnečné tóny, odzrkadlenie hudby sfér, von do priestoru. - Tak vidíme, ako svet a Zem, ako stálica a planéty vnútorne duchovne súvisia. Učíme sa nielen vidieť, čo je v našom okolí vo fyzickom svete; získavame tušenie o tom, ako ten, kto má podiel na inšpirácii, vystupuje k Slnku.

A potom je tu ešte vyšší stupeň vedomia, ktoré sa v pravom zmysle slova nazýva intuíciou, kedy človek môže takpovediac vkíznúť do vecí. To nie je iba inšpirované vedomie. Tu sa človek vnára do bytostí, stotožňuje sa s nimi. To ho vedie ešte ďalej. Kam ho môže zaviesť inšpirované vedomie? Vedie človeka tak, že sa

cíti zajedno so svojou zemskou planétou, pretože rastlinné ja sú v strede Zeme. Ak zachytí slnečný tón, zjednotí sa s planetárnou bytosťou, ktorá je vtelená uprostred Zeme, bude zajedno so svojou planétou. Ale môže byť zajedno s každou bytosťou. Potom, pravda, prežíva to, čo presahuje našu slnečnú sústavu. Jeho pohľad sa potom rozširuje od sústavového vedomia k vesmírnemu vedomiu. Intuícia vedie za hranice jednotlivých slnečných sústav.

Tak vidíme, že v minerálnej ríši máme niečo, čo nám vo svojom jednotnom stvárnení poskytuje základňu, ktorá ďaleko presahuje naše zvyčajné bytie. Vidíme, že dnešná ľudská postava je postavou fyzicko-po- zemskou, že človek sa ale opäť povznesie zo zvyčajného zemského vedomia k planetárnemu vedomiu v imaginácii, k sústavovému vedomiu v inšpirácii a k vesmírnemu vedomiu v intuícii.

To je priebeh vývoja ľudstva tak, ako je spätý s celým vývojom nášho sveta. A v nasledujúcej prednáške zostúpime od týchto úvah, ktoré nás viedli vysoko von, k tomu, čo sa odohrávalo v posledných dobách nášho zemského bytia počas egyptských, gréckych a našich čias. A uvidíme, ako sa v jednotlivých ľuďoch, v svetonázore a v živote, ako sa v mikrokozme zrkadlí to, o čom sme dnes získali tušenie - ako sa tu zrkadlí veľké vesmírne bytie.